

R O M Â N I A

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept

Decizia nr. 18/2020 Dosar nr. 2784/1/2019

Pronunțată în ședință publică astăzi, 17 februarie 2020

Publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr. 191 din 10/03/2020

Gabriela Elena Bogasiu - vicepreședintele Înaltei Curți de Casație și Justiție - președintele completului

Laura-Mihaela Ivanovici - președintele Secției I civile

Marian Budă - președintele Secției a II-a civile

Lavinia Curelea - judecător la Secția I civilă

Simona Lala Cristescu - judecător la Secția I civilă

Eugenia Pușcașiu - judecător la Secția I civilă

Cristina Trușescu - judecător la Secția I civilă

Alina Iuliana Țuca - judecător la Secția I civilă

Virginia Florentina Duminecă - judecător la Secția a II-a civilă

Iulia Manuela Cîrnu - judecător la Secția a II-a civilă

Rodica Zaharia - judecător la Secția a II-a civilă

Carmen Trănica Teau - judecător la Secția a II-a civilă

Mărioara Isailă - judecător la Secția a II-a civilă

1. Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, investit cu soluționarea Dosarului nr. 2.784/1/2019, a fost constituit conform dispozițiilor art. 520 alin. (8) din Codul de procedură civilă și ale art. 27⁵ alin. (1) din Regulamentul privind organizarea și funcționarea administrativă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, republicat, cu modificările și completările ulterioare (Regulamentul).

2. Ședința este prezidată de doamna judecător Gabriela Elena Bogasiu, vicepreședintele Înaltei Curți de Casație și Justiție.

3. La ședința de judecată participă doamna Elena Adriana Stamatescu, magistrat-asistent, desemnată în conformitate cu dispozițiile art. 27⁶ din Regulament.

4. Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept a luat în examinare sesizarea formulată de Curtea de Apel Suceava - Secția I civilă, în Dosarul nr. 7.542/314/2015, pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile.

5. Magistratul-asistent prezintă referatul cauzei, arătând că la dosar a fost depus raportul întocmit de judecătorii-raportori, ce a fost comunicat părților, conform dispozițiilor art. 520 alin. (10) din Codul de procedură civilă; recurentul-reclamant a depus, în termen legal, prin avocat, un punct de vedere asupra chestiunii de drept, în acord cu raportul întocmit de judecătorii-raportori. De asemenea, referă asupra faptului că au fost transmise de către instanțele naționale hotărârile judecătorești relevante ce au fost identificate, precum și opiniile teoretice exprimate de judecători, iar Ministerul Public - Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a comunicat că nu se verifică, în prezent, practica judiciară în vederea promovării unui recurs în interesul legii în problema de drept ce formează obiectul sesizării.

6. În urma deliberărilor, Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept rămâne în pronunțare asupra sesizării privind pronunțarea unei hotărâri prealabile.

ÎNALTA CURTE,

deliberând asupra chestiunii de drept cu care a fost sesizată, constată următoarele:

I. Titularul și obiectul sesizării

7. Curtea de Apel Suceava - Secția I civilă a dispus, prin Încheierea din 17 septembrie 2019, pronunțată în Dosarul nr. 7.542/314/2015, aflat pe rolul acestei instanțe, sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție, în temeiul dispozițiilor art. 519 din Codul de procedură civilă, în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile cu privire la următoarea chestiune de drept: "dacă prevederile art. 643 alin. (2) din Codul civil instituie o excepție de la opozabilitatea hotărârii judecătorești, reglementată de art. 435 alin. (2) din Codul de procedură civilă".

8. Sesizarea a fost înregistrată pe rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție la data de 29 octombrie 2019, cu nr. 2.784/1/2019, termenul de judecată fiind stabilit la 17 februarie 2020.

II. Norma de drept intern ce formează obiectul sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție cu privire la pronunțarea unei hotărâri prealabile

9. Codul civil

Art. 643. - "(...)"

(2) Hotărârile judecătorești pronunțate în folosul coproprietății profită tuturor coproprietarilor. Hotărârile judecătorești potrivnice unui coproprietar nu sunt opozabile celorlalți coproprietari. (...) "

10. Codul de procedură civilă

Art. 435. - "(...)"

(2) Hotărârea este opozabilă oricărei terțe persoane atât timp cât aceasta din urmă nu face, în condițiile legii, dovada contrară."

III. Expunerea succintă a procesului

11. Prin Cererea de chemare în judecată, înregistrată pe rolul Judecătoriei Suceava cu nr. 7.542/314/2015, reclamantul X a solicitat instanței obligarea pârâtului Y să îi lase în deplină proprietate și liniștită posesie suprafața de 300 mp ce face parte din terenurile înscrise în titlul de proprietate nr. xxx/1994, eliberat pe numele mamei sale, în intravilanul orașului D., în valoare de 900 lei, precum și să se stabilească linia de hotar între proprietatea sa și proprietatea pârâtului, cu cheltuieli de judecată.

12. În motivare a arătat că este comoștenitor împreună cu fratele său, Z, al defunctei lor mame, căreia i s-a eliberat în anul 1994 titlu de proprietate, cu care face dovada calității sale de proprietar al suprafeței de 18 ari (10 prăjini) în intravilanul orașului D.

13. Prin întâmpinare, pârâtul Y a solicitat respingerea ca neîntemeiată a acțiunii, motivând că terenul în litigiu este proprietatea sa, conform titlului de proprietate nr. xxx din 15 decembrie 1993, aspect reținut și prin Sentința nr. 482 din 26 februarie 2013, pronunțată de Judecătoria Fălticeni, rămasă definitivă și irevocabilă prin respingerea recursului (dosar în care, în acțiunea în revendicare, părți au fost el, în calitate de reclamant, și fratele reclamantului din procesul pendinte, în calitate de pârât).

14. Prin Sentința civilă nr. 1.756 din 19 aprilie 2016, Judecătoria Suceava a admis excepția necompetenței teritoriale și a declinat competența de soluționare a cauzei în favoarea Judecătoriei Fălticeni.

15. Dosarul a fost reînregistrat pe rolul Judecătoriei Fălticeni, la data de 15 iunie 2016, cu același număr.

16. Ulterior, reclamantul a promovat pe rolul Judecătoriei Fălticeni, în contradictoriu cu același

pârât, precum și cu pârâtele Comisia locală de fond funciar D. și Comisia județeană de fond funciar Suceava, Cererea înregistrată la data de 9 septembrie 2016 cu nr. 2.656/227/2016, prin care a solicitat: să se constate că masa de partajat după defunctul A a fost de 42 de prăjini, situate într-un singur trup de teren în vatra satului, comuna D.; să se constate că în urma decesului lui A au rămas 6 moștenitori, care și-au împărțit în mod egal terenul, fiecăruia revenindu-i câte 7 prăjini din întreg terenul de 42 de prăjini; să se constate nulitatea absolută parțială a "Actului de veșnică vânzare" datat 12 februarie 1947, în temeiul art. 948 alin. 3 din Codul civil de la 1864 pentru suprafața de 537 mp teren; să se constate că defunctul B a dobândit prin sus-numitul act doar 10 prăjini de teren în temeiul art. 111 din Codul de procedură civilă de la 1865; să se constate nulitatea absolută parțială a titlului de proprietate nr. xxx din 15 decembrie 1993, aparținând pârâtului Y, pentru suprafața de 537 mp; să se dispună încetarea efectelor Sentinței civile nr. 482 din 26 februarie 2013 rămase definitivă, ca urmare a constatării nulității absolute parțiale a titlului de proprietate mai sus menționat; să se dispună stabilirea liniei corecte de hotar între proprietatea sa și cea a pârâtului Y; obligarea pârâtului să îi predea posesia terenului pe care i l-a ocupat fără drept; obligarea pârâtului la plata cheltuielilor de judecată.

17. Prin Încheierea din 22 iunie 2017, Dosarul nr. 2.656/227/2016 a fost conexat la Dosarul nr. 7.542/314/2015.

18. Prin Sentința civilă nr. 404 din 9 martie 2018, Judecătoria Fălticeni a admis, în parte, acțiunea civilă, a stabilit linia de hotar dintre proprietăți pe aliniamentul evidențiat în planul de situație din raportul de expertiză, a respins celelalte capete de cerere ca nefondate și a obligat reclamantul să achite pârâtului suma de 2.480 lei, reprezentând cheltuieli de judecată.

19. Împotriva acestei sentințe a formulat apel reclamantul, care a criticat, printre altele, cercetarea insuficientă a fondului cauzei, raportat la mai multe categorii de argumente, respectiv încălcarea principiilor rolului activ al instanței, al dreptului la apărare și al contradictorialității. Legat de situația terenului revendicat, apelantul-reclamant a susținut că nu i se poate opune puterea de lucru judecat a unei sentințe în care nu a avut calitate de parte. Invocând dispozițiile art. 643 alin. (1) și (2) din Codul civil, a apreciat că, atât timp cât litigiul la care face referire prima instanță privea un teren aflat în coproprietate, provenind de la mama sa (după care s-a dezbătut pe cale notarială succesiunea abia la 15 februarie 2016), iar judecata s-a făcut doar în contradictoriu cu fratele lui - Z, nu i se poate opune nici măcar puterea de lucru judecat. Nefiindu-i opozabilă Sentința nr. 482 din 26 februarie 2013 a Judecătoriei Fălticeni, statuările instanței de fond sunt greșite. Practic, sentința apelată este dată cu încălcarea regulilor de procedură a căror nerespectare a atras sancțiunea nulității, în condițiile art. 174 alin. (2) și art. 175 din Codul de procedură civilă, întrucât, prin nerespectarea dispozițiilor art. 643 alin. (2) teza a doua din Codul civil și ale art. 431 alin. (2) din Codul de procedură civilă, i s-a cauzat o vătămare constând în necercetarea pe fond a pretențiilor deduse judecării, cât privește capătul de cerere în revendicare, vătămare care nu ar putea fi înlăturată decât prin desființarea hotărârii atacate.

20. Tribunalul Suceava - Secția I civilă, prin Decizia nr. 1.235 din 26 octombrie 2018, a respins ca nefondat apelul, reținând că, potrivit dispozițiilor art. 435 alin. (2) din Codul de procedură civilă, hotărârea judecătorească este opozabilă oricărei terțe persoane, atât timp cât aceasta din urmă nu face, în condițiile legii, dovada contrară. Așadar, Sentința nr. 482 din 26 februarie 2013 pronunțată de Judecătoria Fălticeni i se opune reclamantului, cât timp acesta nu a făcut dovada contrară constatărilor jurisdicționale din hotărârea în discuție. Totodată, au fost înlăturate, ca neîntemeiate, argumentele invocate în apel în susținerea criticii privind necercetarea fondului cauzei de către prima instanță.

21. Împotriva acestei decizii a declarat recurs reclamantul.

22. În motivarea cererii de recurs s-a criticat faptul că instanța de apel a interpretat și aplicat în mod eronat dispozițiile art. 435 din Codul de procedură civilă, fără a lua în considerare dispozițiile art. 643 din Codul civil. Aceste dispoziții legale reprezintă o excepție de la regula instituită de art. 435 alin. (2) din Codul de procedură civilă, în raport cu care hotărârea este opozabilă oricărei terțe

persoane, atât timp cât aceasta din urmă nu face, în condițiile legii, dovada contrară.

23. Cum litigiul la care face referire instanța de apel privea un teren aflat în coproprietate, iar judecata s-a făcut doar în contradictoriu cu fratele reclamantului, rezultă că recurentului- reclamant nu i se poate opune nici măcar prezumția relativă la care face referire instanța de apel.

24. Așadar, sunt greșite statuările instanței de apel în sensul că hotărârea, în realitate, îi este opozabilă și că avea posibilitatea de a răsturna prezumțiile instituite prin aceasta prin orice mijloc de probă, ceea ce nu ar fi făcut.

25. În acest context se arată că sentința apelată este dată cu încălcarea regulilor de procedură a căror nerespectare atrage sancțiunea nulității, fiind incident motivul de casare prevăzut de dispozițiile art. 488 alin. (1) pct. 5 din Codul de procedură civilă, întrucât prin nerespectarea dispozițiilor art. 643 alin. (2) teza a doua din Codul civil și art. 431 alin. (2) din Codul de procedură civilă i s-a cauzat o vătămare constând în necercetarea pe fond a pretențiilor deduse judecătii, cât privește cererea de revendicare, vătămare care nu ar putea fi înlăturată decât prin casarea deciziei atacate și trimiterea cauzei spre rejudecare instanței de fond.

26. Recurentul-reclamant a apreciat că instanța de apel a încălcat dispozițiile art. 480 alin. (3) din Codul de procedură civilă, a căror nerespectare atrage aceeași sancțiune a nulității. Tot din prisma încălcării dispozițiilor art. 480 alin. (3) din Codul de procedură civilă, s-a solicitat a se avea în vedere că instanța de apel nu a dispus trimiterea cauzei spre rejudecare primei instanțe, cu toate că aceasta din urmă dispusesse formal asupra fondului cererii (ceea ce în final face și instanța de apel), aspect ce echivalează cu necercetarea fondului.

27. Recurentul-reclamant a raportat cercetarea insuficientă a fondului cauzei și la modalitatea în care a fost realizat examenul comparativ al titlurilor opuse reciproc, fără administrarea unui minim probatoriu, care să confirme existența situației de suprapunere (impunându-se, cu atât mai mult, soluția de trimitere a cauzei spre rejudecare Judecătoriei Fălțiceni).

28. Prin Încheierea din 25 iunie 2019, instanța de recurs a dispus repunerea cauzei pe rol, pentru a pune în discuția părților necesitatea sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție, în procedura prevăzută de art. 519 și următoarele din Codul de procedură civilă.

29. Prin Încheierea din 17 septembrie 2019 s-a dispus sesizarea instanței supreme în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile cu privire la chestiunea de drept anterior menționată și, în temeiul dispozițiilor art. 520 alin. (2) din Codul de procedură civilă, s-a dispus suspendarea judecătii.

IV. Motivele de admisibilitate reținute de titularul sesizării

30. Instanța de trimitere a constatat că sunt îndeplinite condițiile de admisibilitate a sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție prevăzute de art. 519 din Codul de procedură civilă, întrucât Dosarul nr. 7.542/314/2015 al Curții de Apel Suceava - Secția I civilă este în curs de judecată, fiind în faza recursului; instanța care sesizează Înalta Curte de Casație și Justiție judecă în ultimă instanță; cauza care formează obiectul judecătii se află în competența legală a unui complet de judecată al curții de apel investit să soluționeze cauza.

31. De asemenea, soluționarea pe fond a recursului ar putea depinde de chestiunea de drept a cărei lămurire se cere. Astfel, se constată că, în jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, s-a reținut, în mod constant, că obiectul sesizării l-ar putea constitui atât o chestiune de drept material, cât și una de drept procedural, dacă, prin consecințele pe care le produc, interpretarea și aplicarea normei de drept au aptitudinea să determine soluționarea pe fond a cauzei. În speță, această condiție este îndeplinită, deoarece modul în care ar urma să fie interpretat și aplicat textul de lege cu privire la care se solicită pronunțarea unei hotărâri prealabile influențează și soluția pe fond a cererii deduse judecătii. Prima instanță a reținut că în cauză operează efectele puterii de lucru judecat ale sentinței civile pronunțate în contradictoriu doar cu fratele reclamantului, într-o acțiune în revendicare (acțiune pierdută de către

fratele reclamantului, care a fost chemat ca pârât în acel proces), constatând că sarcina probațiunii a fost ușurată prin reținerea constatărilor instanței din respectivul dosar cu privire la ineficiența titlului de proprietate opus de către fratele reclamantului. În apel s-a invocat faptul că prima instanță a dispus formal asupra fondului cererii, soluționând procesul fără a intra în judecata fondului, prin reținerea greșită a opozabilității hotărârii pronunțate în primul litigiu, cu încălcarea art. 643 alin. (2) teza a doua din Codul civil. Decizia pronunțată în apel a confirmat raționamentul primei instanțe, reținând că sentința invocată produce, ca orice hotărâre judecătorească, efectele menționate de dispozițiile art. 435 din Codul de procedură civilă, opunându-i-se reclamantului cu valoare de prezumție relativă, până la proba contrarie, iar reclamantul nu a făcut dovada contrară constatărilor jurisdicționale din hotărârea judecătorească anterioară. În recurs se invocă necercetarea cauzei, prin interpretarea și aplicarea eronată a art. 435 din Codul de procedură civilă, fără a lua în considerare prevederile art. 643 alin. (2) teza a doua din Codul civil, de lămurirea modului de interpretare a acestei dispoziții legale depinzând soluționarea pe fond a cauzei.

32. Problema de drept enunțată este nouă, deoarece, prin consultarea jurisprudenței, s-a constatat că asupra acestei probleme Înalta Curte de Casație și Justiție nu a statuat printr-o altă hotărâre.

33. Problema de drept nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare, conform evidențelor Înaltei Curți de Casație și Justiție, consultate la data de 17 septembrie 2019.

V. Punctele de vedere ale părților cu privire la dezlegarea chestiunii de drept

34. Recurentul-reclamant a depus un punct de vedere scris, prin care a arătat că este de acord cu sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile în vederea dezlegării chestiunii de drept în discuție, apreciind că, atât timp cât litigiul la care face referire instanța de apel privea un teren aflat în coproprietate, provenind de la mama sa (după care s-a dezbătut, pe cale notarială, succesiunea abia la 15 februarie 2016, potrivit certificatului de moștenitor depus la dosar), iar judecata s-a făcut doar în contradictoriu cu fratele său, nu i se poate opune nici măcar prezumția relativă la care face referire instanța de apel. De aceea, sunt greșite statuările instanței de apel, în sensul că hotărârea în discuție îi este opozabilă și că avea posibilitatea de a răsturna prezumțiile instituite prin această hotărâre prin orice mijloc de probă.

35. Pârâtul-intimat a formulat, de asemenea, un punct de vedere scris, prin care a arătat că nu se impune sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile, în vederea clarificării chestiunii de drept menționate, apreciind că Judecătoria Fălticeni a cercetat cauza sub toate aspectele, pe durata celor 12 termene de judecată, în mod corect constatându-se că reclamantul nu face dovada proprietății terenului revendicat de la pârât.

36. Se mai arată că, prin Decizia civilă nr. 1.235 din 26 octombrie 2018, pronunțată de Tribunalul Suceava - Secția I civilă, instanța de prim control judiciar a dispus respingerea cererii de apel, ca neîntemeiată, menținând soluția pronunțată de instanța de fond, astfel că susținerile reclamantului-recurent din petitul cererii de recurs, în sensul că instanța de apel ar fi reținut cauza spre rejudecare fără a fi cercetat fondul cauzei a cărei evocare s-a urmărit de tribunal, în condițiile în care recurentul ar fi solicitat în mod expres trimiterea cauzei spre rejudecare, nu sunt susținute de dispozitivul hotărârii recurate.

37. Recurentul-reclamant nu a fost privat de calea de atac împotriva hotărârii pronunțate de instanța de fond, după o cercetare corespunzătoare a exigențelor cerute de Codul de procedură civilă, iar față de ansamblul probelor administrate în primă instanță, dar și față de argumentarea soluției adoptate de Judecătoria Fălticeni, invocarea dispozițiilor art. 643 alin. (2) din Codul civil, ca o excepție de la regula instituită de dispozițiile art. 435 alin. (2) din Codul de procedură civilă, nu se impune sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile în vederea dezlegării chestiunii de drept menționate.

38. De asemenea, criticile din cererea de recurs vizează, în realitate, sentința civilă pronunțată de prima instanță, și nu decizia recurată (Decizia nr. 1.235 din 26 octombrie 2018, pronunțată de Tribunalul Suceava - Secția I civilă).

39. După comunicarea raportului întocmit de judecătorii- raportori, în condițiile art. 520 alin. (10) din Codul de procedură civilă, recurentul-reclamant a depus, în termen legal, prin avocat, un punct de vedere asupra chestiunii de drept, prin care a susținut că dispozițiile art. 643 alin. (2) din Codul civil reprezintă o excepție de la regula instituită de art. 435 alin. (2) din Codul de procedură civilă.

VI. Punctul de vedere al completului de judecată care a formulat sesizarea cu privire la dezlegarea chestiunii de drept

40. Completul de judecată investit cu soluționarea recursului în Dosarul nr. 7.542/314/2015 a apreciat că dezlegarea chestiunii de drept ce face obiectul sesizării nu reiese cu claritate din textele de lege incidente - art. 643 alin. (2) din Codul civil și art. 435 alin. (2) din Codul de procedură civilă, fiind posibile două interpretări.

41. Într-o primă interpretare, textul art. 643 alin. (2) teza a doua din Codul civil poate fi înțeles în corelare cu dispozițiile art. 435 alin. (2) din Codul de procedură civilă, act normativ adoptat ulterior, prevederi care nu disting cu privire la opozabilitatea hotărârii, vorbind despre oricare terțe persoane, situație în care hotărârea judecătorească potrivit ar fi opozabilă coindivizarului, aceasta opunându-i-se cu valoarea unui fapt juridic și a unui mijloc de probă, respectiv de prezumție relativă.

42. În cea de-a doua interpretare, textul art. 643 alin. (2) teza a doua din Codul civil poate fi înțeles ca o excepție de la opozabilitatea hotărârii judecătorești, astfel cum este reglementată de art. 435 alin. (2) din Codul de procedură civilă, hotărârea potrivit nefiind opozabilă în niciun mod coindivizarului.

43. În acest dosar, pârâtul, care, în calitate de reclamant, a introdus și câștigat acțiunea în revendicare împotriva altui coproprietar, ar fi pus în situația de a face din nou dovada preferabilității titlului său de proprietate în raport cu titlul de proprietate comun al coindivizarilor, aspect asupra căruia s-a statuat deja printr-o hotărâre judecătorească definitivă anterioară.

44. Într-o atare ipoteză, coproprietarul care are calitatea de reclamant ar beneficia de inopozabilitate în cazul în care coindivizarul său a pierdut, anterior, procesul în fața aceluiași pârât, iar acestuia din urmă i s-ar opune atât hotărârile potrivnice, cât și cele favorabile. Sigur, în conformitate cu prevederile art. 643 alin. (3) din Codul civil, pârâtul are dreptul de a cere instanței de judecată introducerea în cauză a celorlalți coproprietari în calitate de reclamanți, în condițiile prevăzute de Codul de procedură civilă pentru chemarea în judecată a altor persoane, însă pasivitatea sa în acest sens poate avea consecințe, în timp ce pasivitatea coindivizarului reclamant care nu participă în cadrul primei acțiuni nu este sancționabilă în niciun mod.

VII. Jurisprudența instanțelor naționale în materie

45. La solicitarea Înaltei Curți de Casație și Justiție, instanțele naționale au comunicat opiniile teoretice ale magistraților asupra chestiunii de drept supuse dezlegării, din care a rezultat existența unor interpretări diferite, atașându-se doar trei hotărâri judecătorești.

46. Într-o primă orientare s-a apreciat că prevederile art. 643 alin. (2) din Codul civil instituie o excepție de la opozabilitatea hotărârii judecătorești, reglementată de art. 435 alin. (2) din Codul de procedură civilă, aspect care reiese cu claritate din modalitatea de formulare a celor două texte legale.

47. Astfel, coproprietarul poate beneficia de inopozabilitatea hotărârii judecătorești în ipoteza în care un alt coproprietar a pierdut procesul, iar partea care a câștigat ar intenționa să îi opună hotărârea potrivnică. În conformitate cu dispozițiile art. 435 alin. (2) din Codul de procedură civilă, hotărârea este opozabilă oricărei terțe persoane, atât timp cât aceasta din urmă nu face, în condițiile legii, dovada contrară.

48. Hotărârea judecătorească își produce efectele substanțiale (modificarea situației juridice dintre părțile în litigiu, prin aplicarea regulii de drept la împrejurările de fapt) numai între părți și succesorii acestora, neputând crea drepturi și obligații în favoarea terților care nu au fost atrași în

niciun mod în proces. Hotărârea nu li se opune terților decât cu valoarea unui mijloc de probă susceptibil de proba contrară, astfel încât aceștia pot să combată cele stabilite în procesul la desfășurarea căruia nu au participat, invocând apărări proprii și pretinzând existența unui drept mai puternic, de natură să îl înlăture pe cel recunoscut în favoarea părții.

49. În sprijinul acestei opinii s-a susținut că, în interpretarea contrară, dispozițiile art. 643 alin. (2) teza a doua ar fi lipsite de conținut, urmând să nu-și găsească niciodată aplicabilitatea; or, această excepție a fost prevăzută tocmai pentru protejarea intereselor coproprietarului care nu a fost parte la judecata dintre celălalt coproprietar (ceilalți coproprietari) și cel în folosul căruia a fost pronunțată hotărârea judecătorească.

50. S-a mai arătat că opozabilitatea stricto sensu a actului jurisdicțional nu trebuie confundată cu obligativitatea efectelor acestuia, care funcționează doar în relația dintre părți și nici nu înseamnă o extensie a autorității lucrului judecat față de terți. Natura de opozabilitate (erga omnes) a dreptului real nu poate imprima același caracter hotărârii judecătorești, care rămâne supusă în principal relativității efectelor sale, regula opozabilității manifestându-se sub aspect probator și al eficacității substanțiale, în mod egal, indiferent de natura litigiului tranșat. Drept urmare a contestării opozabilității primei hotărâri judecătorești, în condițiile art. 643 alin. (2) teza a doua din Codul civil, revine instanței investite cu cel de-al doilea litigiu sarcina de a verifica din nou, în contradictoriu cu coindivizarul care nu a fost parte în primul litigiu, dacă starea de fapt care a fost reținută în prima hotărâre corespunde realității.

51. Într-o altă orientare s-a apreciat că dispozițiile art. 643 alin. (2) din Codul civil nu instituie o excepție de la opozabilitatea hotărârii judecătorești, reglementată de art. 435 alin. (2) din Codul de procedură civilă.

52. În argumentarea acestei opinii s-a arătat că prevederile art. 435 alin. (2) din Codul de procedură civilă consacră efectul opozabilității erga omnes al hotărârii judecătorești, deci inclusiv pentru persoanele care nu au participat la judecarea cauzei respective, însă pentru acestea actul jurisdicțional final se impune doar ca mijloc de probă. În atare context, terții față de proces păstrează dreptul de a combate, din punct de vedere probatoriu, hotărârea pronunțată într-un litigiu derulat între alte persoane.

53. În privința dispozițiilor art. 643 alin. (2) din Codul civil, dacă teza întâi propune ca hotărârile judecătorești pronunțate în folosul coproprietății să profite tuturor coproprietarilor, teza a doua statuează că hotărârile judecătorești potrivnice unui coproprietar nu sunt opozabile celorlalți coproprietari.

54. Din interpretarea sistematică a art. 643 din Codul civil, coroborate cu prevederile art. 429-435 din Codul de procedură civilă (privitoare la efectele hotărârilor judecătorești), nu rezultă totuși că prin utilizarea sintagmei "nu sunt opozabile" legiuitorul a avut intenția de a suprima valoarea probatorie a unei hotărâri judecătorești care evidențiază o soluție potrivnică unuia dintre coproprietarii ce nu au participat la soluționarea cauzei. Mai curând, intenția legiuitorului a fost aceea de a se referi la obligativitatea hotărârii judecătorești, potrivit art. 435 alin. (1) din Codul de procedură civilă, în sensul că acel coproprietar care nu a participat la judecarea cauzei nu poate fi obligat să respecte hotărârea (ca efect al relativității). Acestuia îi poate fi însă opusă aceeași hotărâre, ca mijloc de dovadă comun, pentru care coproprietarul străin de litigiu are posibilitatea de a contraproba aspectele reținute de instanța care a soluționat pricina în defavoarea sa.

55. Dacă s-ar accepta teza potrivit căreia textul art. 643 alin. (2) din Codul civil ar consacra o veritabilă excepție a principiului opozabilității hotărârii, s-ar ajunge la situația în care hotărârea pronunțată în contradictoriu doar cu o parte dintre coproprietari ar fi lipsită de orice efect, judecata anterioară devenind astfel inutilă.

56. S-a mai susținut că art. 643 alin. (2) din Codul civil nu reprezintă decât o aplicație a principiului relativității efectelor hotărârii judecătorești, iar nu o excepție de la art. 435 alin. (2) din Codul de procedură civilă, conform căruia hotărârea este opozabilă oricărei terțe persoane atât timp

cât aceasta din urmă nu face, în condițiile legii, dovada contrară.

57. În plus, coproprietarul care nu a fost parte în procesul în care s-a pronunțat hotărârea nefavorabilă coproprietății este un terț față de proces, prin urmare ar trebui să beneficieze de același tratament juridic ca și cel acordat celorlalți terți față de proces, deoarece din punct de vedere procesual civil se află în aceeași situație juridică, iar nu într-o situație care să impună tratament diferit. Acest lucru înseamnă ca nici acel coproprietar, ca orice alt terț, nu poate ignora hotărârea judecătorească, ci față de acesta hotărârea se va opune cu valoarea unui fapt juridic și cu valoarea unui mijloc de probă, respectiv de prezumție relativă. Cu alte cuvinte, străin față de dezbateră judiciară, concretizată în hotărârea judecătorească definitivă, coproprietarul, ca orice alt terț, este obligat să recunoască existența acesteia ca fapt juridic, cel puțin până în momentul în care va demonstra în justiție situația contrară.

58. S-a arătat că o asemenea interpretare nu este contrară dispozițiilor art. 643 alin. (2) din Codul civil, care trebuie interpretate doar în sensul că hotărârile defavorabile unui coproprietar, spre deosebire de cele favorabile coproprietății, nu produc efecte patrimoniale negative asupra coproprietarului care nu a fost parte în proces, iar nu în sensul că hotărârile defavorabile unui coproprietar pot fi efectiv ignorate de acesta.

59. Ministerul Public - Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a comunicat că la nivelul Secției judiciare - Serviciul judiciar civil nu se verifică, în prezent, practica judiciară în vederea promovării unui eventual recurs în interesul legii în problema de drept ce formează obiectul sesizării.

VIII. Jurisprudența Curții Constituționale, a Înaltei Curți de Casație și Justiție și a Curții Europene a Drepturilor Omului

60. Din verificările efectuate rezultă că instanța de contencios constituțional nu s-a pronunțat asupra constituționalității dispozițiilor art. 643 alin. (2) din Codul civil și art. 435 alin. (2) din Codul de procedură civilă.

61. De asemenea nu a fost identificată jurisprudență relevantă a instanței supreme în mecanismele procedurale de unificare a jurisprudenței.

62. Curtea Europeană a Drepturilor Omului, anterior adoptării noului Cod civil, a cenzurat soluția consacrată în practica judiciară română potrivit căreia, pentru introducerea unei acțiuni în revendicare cu privire la bunul comun, prin aplicarea regulii unanimității (construcție jurisprudențială inspirată de particularitățile acestei acțiuni), este necesar acordul tuturor coproprietarilor, și a apreciat că se poate ajunge la încălcarea dreptului la un tribunal, componentă esențială a dreptului la un proces echitabil garantat de art. 6 paragraful 1 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (Convenția).

63. Astfel, în Cauza Lupaș și alții contra României, Hotărârea din 14 decembrie 2006, în care instanțele române au respins acțiunile în revendicare ca inadmisibile, întrucât fuseseră promovate fără acordul moștenitorilor a doi dintre foștii coproprietari ai bunurilor revendicate, Curtea, verificând dacă limitarea impusă reclamantilor de regula unanimității, în dreptul lor de acces la tribunal, respectă exigențele art. 6 din Convenție, a reținut că, deși este clară, accesibilă, previzibilă și urmărește un scop legitim, regula unanimității a impus reclamantilor o sarcină disproporționată care i-a privat de orice posibilitate clară și concretă ca tribunalele să decidă asupra cererilor de restituire a terenurilor în litigiu, aducând astfel atingere substanței înseși a dreptului lor de acces la un tribunal. Regula unanimității nu numai că i-a împiedicat pe reclamanti să beneficieze de examinarea temeiniciei acțiunilor lor din partea instanțelor, ci chiar a reprezentat un obstacol de nedepășit pentru orice tentativă viitoare de revendicare a bunurilor aflate în stare de indiviziune, ținând cont de circumstanțele deosebite ale speței (și în special de data naționalizării) și de dificultățile ce decurg de aici pentru a identifica moștenitorii unui fost proprietar, precum și de refuzul moștenitorilor unui alt fost coproprietar de a se alătura acțiunii lor.

64. În schimb, în Cauza Derscariu și alții contra României, Hotărârea din 26 august 2008, Curtea a reținut că aplicarea regulii unanimității în acțiunea în revendicare a unui bun aflat în coproprietate nu contravine în sine dreptului la un proces echitabil, ci numai atunci când instanțele o vor aplica în mod automat, rigid, chiar dacă din datele cauzei rezultă existența unor motive obiective privind imposibilitatea reclamantului de a atrage în proces toți coproprietarii, respectiv imposibilitatea de identificare a unora sau refuzul nejustificat al altora de a formula acțiune în revendicare (în această speță, în care plângerea a fost respinsă ca inadmisibilă de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, pentru neepuizarea căilor interne de atac, reclamantii s-au plâns de încălcarea art. 6 paragraful 1 din Convenție, întrucât le-a fost respinsă acțiunea posesorie, cu recomandarea de a formula acțiune în revendicare, cu respectarea regulii unanimității, acțiune pe care reclamantii nu au formulat-o).

65. Așadar, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reținut că nu regula unanimității, în sine, pune probleme sub aspectul dreptului de acces la o instanță, ci modul ei rigid de aplicare în cauzele în care s-a dovedit că existau impedimente reale în respectarea acesteia.

66. În alte cuvinte, această soluție a fost apreciată de către instanța europeană de contencios al drepturilor omului ca fiind, în principiu, în acord cu exigențele dreptului la un proces echitabil, cu excepția cazurilor în care, din motive obiective, nu este posibilă atragerea tuturor coproprietarilor în proces în calitate de reclamanti.

IX. Raportul asupra chestiunii de drept

67. Prin raportul întocmit, conform art. 520 alin. (8) din Codul de procedură civilă, judecătorii-raportori, constatând că sunt îndeplinite condițiile de admisibilitate prevăzute de art. 519 din Codul de procedură civilă, au apreciat că în cazul acțiunii în revendicare imobiliară a unui bun proprietate comună pe cote- părți (coproprietate), dispozițiile art. 643 alin. (2) teza a doua din Codul civil instituie o excepție de la opozabilitatea hotărârii judecătorești reglementată de art. 435 alin. (2) din Codul de procedură civilă.

X. Înalta Curte de Casație și Justiție

68. Examinând sesizarea în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile, raportul întocmit de judecătorii-raportori și chestiunea de drept ce se solicită a fi dezlegată, constată următoarele: Asupra admisibilității sesizării

69. Prealabil analizării în fond a problemei de drept supuse dezbaterii, Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept este ținută să verifice dacă, în raport cu întrebările formulate de titularul sesizării, sunt îndeplinite cumulativ condițiile de admisibilitate pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile în conformitate cu dispozițiile art. 519 din Codul de procedură civilă, potrivit cărora "dacă, în cursul judecății, un complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului, investit cu soluționarea cauzei în ultimă instanță, constatând că o chestiune de drept, de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei respective, este nouă și asupra acesteia Înalta Curte de Casație și Justiție nu a statuat și nici nu face obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare, va putea solicita Înaltei Curți de Casație și Justiție să pronunțe o hotărâre prin care să se dea rezolvare de principiu chestiunii de drept cu care a fost sesizată".

70. Din cuprinsul prevederilor legale enunțate anterior rezultă că legiuitorul a instituit o serie de condiții de admisibilitate pentru declanșarea procedurii sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile - astfel cum au fost acestea decelate în jurisprudența instanței supreme dezvoltată pe marginea mecanismului procedural în discuție -, condiții care se impun a fi întrunite în mod cumulativ, respectiv: existența unei cauze aflate în curs de judecată, în ultimă instanță; cauza care face obiectul judecății să se afle în competența legală a unui complet de judecată al Înaltei Curți de Casație și Justiție, al curții de apel sau al tribunalului investit să soluționeze cauza; ivirea unei chestiuni de drept de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei în curs de judecată; chestiunea de drept a cărei lămurire se solicită să prezinte caracter de noutate; chestiunea de drept să nu fi făcut obiectul statuării Înaltei Curți de Casație și Justiție și nici

obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare.

71. Verificând admisibilitatea sesizării, se constată că sunt îndeplinite condițiile prevăzute de lege pentru pronunțarea unei hotărâri prealabile, potrivit argumentelor expuse în cele ce succedă.

72. Astfel, existența primelor două condiții de admisibilitate rezultă în mod clar din chiar încheierea de sesizare, procedura fiind declanșată de un complet de recurs al Curții de Apel Suceava - Secția I civilă, într-o cauză în care curtea de apel judecă în ultimă instanță, potrivit dispozițiilor art. 96 pct. 3, art. 483 alin. (1) și art. 634 alin. (1) pct. 5 din Codul de procedură civilă.

73. Este îndeplinită și cea de-a treia cerință de admisibilitate, referitoare la ivirea unei chestiuni de drept de a cărei lămurire depinde soluționarea pe fond a cauzei în curs de judecată.

74. Astfel, în jurisprudența sa (spre exemplificare, Decizia nr. 1 din 18 noiembrie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 43 din 20 ianuarie 2014; Decizia nr. 2 din 17 februarie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 257 din 9 aprilie 2014; Decizia nr. 8 din 27 aprilie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 431 din 17 iunie 2015 etc.), Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept a reținut în mod constant că obiectul sesizării l-ar putea constitui atât o chestiune de drept material, cât și una de drept procedural dacă, prin consecințele pe care le produce, interpretarea și aplicarea normei de drept au aptitudinea să determine soluționarea pe fond a cauzei, rezolvarea raportului de drept dedus judecății.

75. În absența definirii în art. 519 din Codul de procedură civilă a noțiunii de "chestiune de drept", atât doctrina, cât și jurisprudența instanței supreme în materia mecanismului cu scop de preîntâmpinare a practicii neunitare (control a priori) au arătat că, pentru a fi vorba de o problemă de drept reală, trebuie ca norma de drept disputată să fie îndoielnică, imperfectă, lacunară sau neclară.

76. De asemenea, s-a considerat că întrebarea formulată trebuie să vizeze o chestiune de drept punctuală, astfel încât soluția dată în cadrul procedurii prealabile să o aibă în vedere numai pe aceasta, iar nu întreaga problemă a unui text de lege, existând sub acest aspect o deosebire esențială între procedura hotărârii prealabile și recursul în interesul legii, în sensul că în primul caz se rezolvă o chestiune de drept punctuală, de care depinde soluționarea pe fond a cauzei, iar în al doilea caz se rezolvă, de regulă, o problemă de drept generică, de principiu.

77. Sub aspectul raportului de dependență dintre chestiunea de drept ce face obiectul sesizării și soluționarea pe fond a cauzei s-a statuat că admisibilitatea procedurii hotărârii prealabile este condiționată de împrejurarea ca interpretarea pe care o va da instanța supremă să producă consecințe juridice de natură să determine soluționarea pe fond a cauzei, iar chestiunea de drept să conducă la dezlegarea în fond a cauzei, sub aspectul statuării în privința raportului juridic dedus judecății.

78. Reluând, în lumina acestor considerații, analiza caracterului veritabil al chestiunii de drept supuse dezlegării, Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept reține că titularul sesizării solicită interpretarea unor dispoziții legale care prezintă o dificultate suficient de mare, în măsură să reclame intervenția mecanismului de unificare activat.

79. Este de observat faptul că, în urma consultării instanțelor, au fost transmise, evasiv, doar opinii teoretice care evidențiază mai multe variante posibile de interpretare, între care unele cu argumente ce susțin teze antinomice. Altfel spus, înțelegerea noii soluții legislative consacrate de Codul civil s-a dovedit a fi oarecum anevoioasă, cu potențial de a da naștere unor interpretări diverse și chiar contradictorii în jurisprudență.

80. Se verifică, de asemenea, și existența raportului de dependență dintre soluționarea pe fond a cauzei și lămurirea chestiunii de drept în discuție, întrucât autorul sesizării are a examina și a decide asupra opozabilității sau inopozabilității efectelor hotărârii judecătorești potrivit pronunțate în primul proces de revendicare, mai exact asupra efectului autorității de lucru judecat, aspect care

face obiectul motivelor de recurs și, corelativ, al apărărilor formulate în calea de atac.

81. Cu referire la ultimele două condiții de admisibilitate, respectiv ca problema de drept identificată să prezinte caracter de noutate și asupra acesteia Înalta Curte de Casație și Justiție să nu fi statuat și nici să nu facă obiectul unui recurs în interesul legii în curs de soluționare, acestea sunt îndeplinite.

82. Cerința noutății trebuie să se circumscrie scopului instituției hotărârii prealabile, acela de a răspunde necesității preîntâmpinării jurisprudenței neunitare, iar în sesizarea de față examenul jurisprudențial efectuat nu relevă cristalizarea unei practici judiciare, fiind de subliniat și faptul că întrebarea prealabilă vizează o reglementare nou-introdusă în materia coproprietății, ce nu și-a clarificat încă înțelesul în practica judiciară dezvoltată pe marginea noilor instituții juridice.

83. Textele de lege ce suscită lămuriri nu au făcut, într-adevăr, obiectul unei dezlegări în cadrul mecanismelor procedurale de unificare a jurisprudenței, sub aspectul problematicii semnalate de instanța de sesizare.

84. Pentru toate aceste considerente, Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept constată că sunt îndeplinite cumulativ condițiile de admisibilitate prevăzute de dispozițiile art. 519 din Codul de procedură civilă.

Asupra fondului sesizării

85. Obiectul întrebării prealabile îl constituie:

- art. 643 alin. (2) din Codul civil, potrivit cu care: "Hotărârile judecătorești pronunțate în folosul coproprietății profită tuturor coproprietarilor. Hotărârile judecătorești potrivit unui coproprietar nu sunt opozabile celorlalți coproprietari." și

- art. 435 alin. (2) din Codul de procedură civilă, potrivit cu care: "Hotărârea este opozabilă oricărei terțe persoane atât timp cât aceasta din urmă nu face, în condițiile legii, dovada contrară."

86. Autorul sesizării supune dezlegării instanței supreme următoarea chestiune de drept ce face obiectul pronunțării unei hotărâri prealabile: "dacă prevederile art. 643 alin. (2) din Codul civil instituie o excepție de la opozabilitatea hotărârii judecătorești, reglementată de art. 435 alin. (2) din Codul de procedură civilă".

87. Preliminar, Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept reține că este necesară fixarea limitelor dezlegării chestiunii de drept cu care instanța supremă a fost investită, întrucât întrebarea adresată de instanța de trimitere are un anumit grad de generalitate care nu permite formularea unui răspuns util.

88. Analiza urmează, așadar, să fie limitată la problema de drept punctuală din litigiul pendinte, fiind vorba despre efectele hotărârii judecătorești potrivit pronunțate în acțiunea în revendicare imobiliară a unui bun proprietate comună pe cote-părți (coproprietate), introdusă de un/împotriva unui alt coproprietar, față de coproprietarul care nu a fost parte în proces.

89. În alte cuvinte, problematica întrebării adresate urmărește dezlegarea cu valoare de principiu a domeniului opozabilității față de terți a hotărârii judecătorești, în situația particulară a coproprietarului, terț în raport cu o hotărâre judecătorească nefavorabilă, pronunțată într-o acțiune în revendicare imobiliară a unui bun aflat în coproprietate.

90. Drept urmare, instanței de trimitere îi este utilă lămurirea - pentru cazul specificat anterior - a aspectului dacă hotărârea judecătorească potrivit la care se referă teza a doua a art. 643 alin. (2) din Codul civil constituie sau nu o excepție de la principiul general al opozabilității efectelor hotărârii judecătorești față de terțe persoane, consacrat de art. 435 alin. (2) din Codul de procedură civilă.

91. Cu același titlu preliminar se impune, pe de o parte, prezentarea unor scurte considerații de ordin teoretic referitoare la efectele hotărârii judecătorești și la domeniul relativității și al

opozabilității acestora, iar, pe de altă parte, precizarea contextului legislativ în care a fost adoptată norma din Codul civil solicitată a fi interpretată.

92. Se cuvine astfel a aminti că, în mod tradițional, în doctrină se admite că hotărârea judecătorească produce două categorii de efecte: substanțiale și procesuale. Efectul substanțial este rezultatul aplicării norme de drept la situația de fapt concretă, iar efectele procesuale sunt reglementate de dispozițiile art. 429-435 din Codul de procedură civilă, fiind vorba, într-o enunțare sumară, despre dezinvestirea instanței, autoritatea de lucru judecat, puterea executorie și valoarea probantă de înscris autentic.

93. Modalitatea în care se produc aceste efecte își află, în mod firesc, sediul materiei în cuprinsul art. 435 din Codul de procedură civilă, purtând denumirea marginală "Obligativitatea și opozabilitatea hotărârii", potrivit cu care: "(1) Hotărârea judecătorească este obligatorie și produce efecte numai între părți și succesorii acestora. (2) Hotărârea este opozabilă oricărei terțe persoane atât timp cât aceasta din urmă nu face, în condițiile legii, dovada contrară."

94. Conținutul textului de lege sus-redat este sintetizat în doctrină astfel: obligativitatea operează inter partes, opozabilitatea operează erga omnes; obligativitatea este relativă, opozabilitatea este generală.

95. Așadar, principiul relativității hotărârii judecătorești, atât sub aspectul efectelor obligatorii, cât și al lucrului judecat, presupune ca ceea ce a fost judecat să nu poată folosi sau, în principiu, să nu poată fi opus decât de către părțile în proces (și succesorii acestora), fundamentul și justificarea acestui principiu constituindu-le contradictorialitatea și dreptul la apărare.

96. Însă această relativitate nu antrenează consecința inopozabilității hotărârii judecătorești față de terți.

97. Tocmai de aceea, completându-l pe cel dintâi, principiul opozabilității hotărârii judecătorești dă expresie respectului datorat și impus tuturor de către o situație juridică.

98. Astfel, opozabilitatea stricto sensu este definită în doctrină drept acea aptitudine a actului jurisdicțional de a fi recunoscut și respectat de orice persoană care nu a fost implicată în procedura judiciară. Altfel spus, existența sa integrată în mod legal în ordinea juridică poate fi opusă terțelor persoane, care nu mai pot ignora situația juridică ce a luat naștere în urma pronunțării hotărârii judecătorești, cel puțin până la momentul în care vor demonstra în justiție situația contrară (suportând, astfel, în mod indirect, efectele judecății la care nu au participat).

99. Mecanismul producerii efectelor hotărârii judecătorești presupune, așadar, ca principiul relativității să asigure stabilitatea internă, în raporturile dintre părți (și succesorii lor), iar cel al opozabilității să asigure stabilitatea externă, în relația cu terți (cel puțin până la momentul la care aceștia vor face proba contrară celor tranșate jurisdicțional).

100. Se mai cuvine a fi notată și distincția făcută doctrinar în ceea ce privește înțelegerea noțiunii de terț, în spațiul opozabilității. În acest sens, este terț desăvârșit acela în raport cu care efectele hotărârii nu se repercutează în niciun fel, în vreme ce terțul interesat este cel care, fiind atins în mod indirect de modalitatea tranșării litigiului, are interesul de a se prevala de efectele unei hotărâri favorabile sau, dimpotrivă, de a înlătura, față de el, efectele unei judecăți care îl prejudiciază, astfel cum este și cazul litigiului pendinte, în care reclamantul coproprietar este un terț interesat în raport cu hotărârea potrivnică pronunțată în primul proces de revendicare.

101. În continuarea analizei de față, se constată a fi utilă și precizarea contextului legislativ în care a fost adoptată norma înscrisă în art. 643 alin. (2) teza a doua din Codul civil, cu referire la care completul de judecată, autor al sesizării, întrebă instanța supremă dacă reprezintă sau nu o veritabilă excepție de la principiul opozabilității față de terți a actului jurisdicțional, reglementat de Codul de procedură civilă în art. 435 alin. (2).

102. Se cuvine astfel a fi amintit, reluând argumentele expuse la paragrafele 62-66 din prezenta decizie, faptul că această construcție jurisprudențială - regula unanimității în acțiunea în revendicare

-, dezvoltată în dreptul civil român din vechea reglementare în materie civilă, a fost censurată în jurisprudența instanței europene de contencios al drepturilor omului, Curtea Europeană a Drepturilor Omului constatând că nu regula unanimității, în sine, pune probleme sub aspectul dreptului de acces la o instanță, ci modul rigid de aplicare în cauzele în care s-a dovedit că existau impedimente reale în respectarea acesteia.

103. Această chestiune a fost tranșată în mod pragmatic, prin adoptarea soluției legislative consacrate de art. 643 din Codul civil, care poartă denumirea marginală "Acțiunile în justiție" și care are următorul conținut:

"(1) Fiecare coproprietar poate sta singur în justiție, indiferent de calitatea procesuală, în orice acțiune privitoare la coproprietate, inclusiv în cazul acțiunii în revendicare.

(2) Hotărârile judecătorești pronunțate în folosul coproprietății profită tuturor coproprietarilor. Hotărârile judecătorești potrivnice unui coproprietar nu sunt opozabile celorlalți coproprietari.

(3) Când acțiunea nu este introdusă de toți coproprietarii, pârâțul poate cere instanței de judecată introducerea în cauză a celorlalți coproprietari în calitate de reclamanți, în termenul și condițiile prevăzute în Codul de procedură civilă pentru chemarea în judecată a altor persoane."

104. Lecturarea textului sus-redat și interpretarea juridică adecvată permit a se observa - sub aspectul care interesează limitele prezentei dezlegări -, în primul rând, textul de principiu din alin. (1), care reglementează în mod expres posibilitatea introducerii unei acțiuni în revendicare de fiecare coproprietar, singur; simetric, fiecare coproprietar poate sta singur în justiție ca pârât (fiind vorba, evident, despre acțiuni formulate de coproprietari împotriva terților sau de terți împotriva coproprietarilor).

105. În al doilea rând, sunt de remarcat efectele hotărârii judecătorești pronunțate într-o atare acțiune în justiție, reglementate în cuprinsul alin. (2) al art. 643 din Codul civil. Manifestând o anumită prudență în privința acestor efecte, legiuitorul a însoțit atenuarea regulii unanimității de o protecție suplimentară, asigurată prin extinderea relativității efectelor hotărârii judecătorești doar la cele favorabile și, în consecință, prin exceptarea celor nefavorabile pentru coproprietari.

106. Nu în ultimul rând, sunt de observat, fiind concepute tot ca o măsură de prudență, și garanțiile procesuale reglementate la alin. (3) al art. 643 din Codul civil, menite să prevină riscul exercitării succesive a acțiunilor în revendicare cu referire la același bun aflat în coproprietate și, totodată, să asigure unitatea lucrului judecat, prin atragerea în proces a celorlalți coproprietari, la cererea terțului pârât, în termenul și condițiile prevăzute de Codul de procedură civilă pentru chemarea în judecată a altor persoane.

107. Continuând, în lumina tuturor argumentelor expuse, examinarea propriu-zisă a chestiunii de drept sesizate, Înalta Curte de Casație și Justiție - Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept are în vedere natura juridică a dispozițiilor art. 643 din Codul civil, în sensul că acestea sunt legate de exercitarea dreptului material la acțiune, care constituie elementul procesual din conținutul coproprietății.

108. Drept urmare, deși cuprinse în Codul civil, totuși dispozițiile legale precitate conțin, în mod evident, și norme de drept procesual civil.

109. În atare condiții, întrebarea prealabilă vizează stabilirea domeniului principiului opozabilității efectelor hotărârii judecătorești (în situația particulară specificată), prin rezolvarea conflictului între cele două norme juridice concurente - art. 643 alin. (2) teza a doua din Codul civil și art. 435 alin. (2) din Codul de procedură civilă.

110. Este îndeobște cunoscut, fiind consacrat expres în art. 2 din Codul de procedură civilă, faptul că, în ceea ce privește procedura de judecată în materie civilă, Codul de procedură civilă constituie legea generală, aplicându-se ori de câte ori legea nu prevede în mod expres altfel.

111. Or, art. 643 alin. (2) teza a doua din Codul civil prevede în mod expres o derogare de la

norma generală, de drept comun, din Codul de procedură civilă, care reglementează opozabilitatea efectelor hotărârii judecătorești față de terțele persoane, excepția vizând hotărârea potrivnică unui coproprietar.

112. La baza acestei concluzii stă, în mod determinant, interpretarea gramaticală a textului precitat, din perspectiva analizei semantice a termenilor folosiți de legiuitor. În acest sens este de remarcat utilizarea explicită a sintagmei "nu sunt opozabile", fiind de subliniat faptul că, în context, noțiunea de opozabilitate trebuie înțeleasă în sens restrâns (stricto sensu), în relația cu terții, iar nicidecum într-un sens larg (lato sensu), în care ar putea fi confundată cu opozabilitatea hotărârii în relația dintre părți.

113. De altfel, în ambele norme - cea generală (regula) și cea specială (excepția) -, legiuitorul folosește noțiunea de opozabilitate în accepțiunea stricto sensu.

114. De asemenea, interpretarea sistematică și istorico-teleologică a normelor juridice, detaliată la paragrafele 103-106 din prezenta decizie, sprijină concluzia caracterului special, derogatoriu, al dispozițiilor art. 643 alin. (2) teza a doua din Codul civil.

115. Drept urmare, rezolvarea conflictului dintre cele două norme juridice concurente, ce fac obiectul întrebării prealabile, se realizează pe baza principiului *lex specialis derogant lex generali*, fiind vorba, așadar, despre aplicarea cunoscutelor adagii juridice latinești - *specialia generalibus derogant*, *generalia specialibus non derogant*.

116. În concluzie, norma cu caracter special din Codul civil - art. 643 alin. (2) teza a doua - instituie o excepție sau o derogare de la norma cu caracter general din Codul de procedură civilă - art. 435 alin. (2), astfel că hotărârea judecătorească potrivnică va putea fi ignorată de către coproprietarul terț și ca realitate juridică, respectiv ca fapt juridic în sens restrâns.

ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

În numele legii

DECIDE:

Admite sesizarea privind pronunțarea unei hotărâri prealabile, formulată de Curtea de Apel Suceava - Secția I civilă, în Dosarul nr. 7.542/314/2015 și, în consecință, stabilește că:

În cazul acțiunii în revendicare imobiliară a unui bun proprietate comună pe cote-părți (coproprietate), dispozițiile art. 643 alin. (2) teza a doua din Codul civil instituie o excepție de la opozabilitatea hotărârii judecătorești reglementată de art. 435 alin. (2) din Codul de procedură civilă.

Obligatorie, potrivit dispozițiilor art. 521 alin. (3) din Codul de procedură civilă.